

Vondstmelding: Spitsschaaf, Bemmeler.

Door Klaas Geertsma

Grote spitschaaf, déjeté, of speerpunt uit de Neandertal-tijd. Midden Paleolithicum 80.000 tot 40.000 BP. Vinder: Paul de Loos. Vindplaats: nabij Bemmeler op een keienstort in de uiterwaarden van de Waal. Materiaal: vuursteen. De slagbult werd tendele verwijderd. Korte retouche aan beide zijden richting punt. Het kan zijn dat het artefact ook nog als boor werd gebruikt. (Foto Wim Tuijn).

O *Op de zestiende Steentijddag te Leiden, op zaterdag 4 februari 2006, werd bovenstaand artefact getoond aan prof. dr. Louwe Kooijmans en aan dr. Dick Stapert. De eerste maakte het stuk uit voor een vorst-slijping en volgens de tweede was het "niks" (natuurlijk, als het qua oppervlaktekenmerken zoveel weg heeft van de Vermaningvondsten; zoiets moet verboden worden).*

Wim Tuijn, jarenlang voorzitter van de AWN-afdeling Nijmegen, de aanbrenner van het stuk, die een uitstekend gevoel voor humor heeft, kwam naderhand over bovenstaande verslag uitbrengen bij Anton van der Lee. Anton vertelde hem dat hij eigenlijk uit loyaliteit met de erkende experts nu wel verplicht was om het ding weg te gooien, maar of hij hem dan wel wilde laten weten waar hij dat ging doen. Volgens Anton barstte Willem in zo'n onbedaarlijke lach uit, dat zijn stentorstem het universiteitsgebouw op zijn grondvesten deed trillen...

Over het artefact

Het artefact werd gevonden door dhr. Paul de Loos in de zomer van 2000 op een keienstort van een baggermaatschappij in de uiterwaarden van de Waal ter hoogte van Bemmeler (Over-Betuwe). Hier wordt reeds lang zand, grind en keien gebaggerd. De keien worden op grote hopen gestort, waarin gezocht wordt naar mooie stenen (agaat) en resten van gefossiliseerde botten en kiezen van mammoeten, etc. En soms levert dat een fraai artefact op zoals de bovenstaande spetterverse speerpunt uit de Neandertal-tijd, geslagen als een déjeté met een enorme slagkegel, die aan de ventrale zijde daarna weer ten dele is verwijderd. Weinig retouche, maar uitstekend bruikbaar. Het stuk kan echter ook gedetermineerd worden als een spitschaaf met tweezijdige retouche richting punt. Zie voor meer informatie over dergelijke artefacten het

artikel 'Uit de collectie van Sigrid Wolff' in deze aflevering.

Op grond van de vormgeving en bijgaand mammoetkiezen-verhaal kan het artefact gedateerd worden in het Midden-Paleolithicum van 80.000 tot 40.000 BP. Jan Willem van der Drift zegt over de afslagtechniek bij deze steen het volgende: *"De slagtechniek doet wat primitief aan, maar komt ook nog voor in het Neolithicum van Rijckholt. Het breukpatroon lijkt misschien vreemd, maar de slaglittekens ontspringen op onzuiverheden in de vuursteen. In mijn artikelen heb ik uitgelegd dat het aan de ene kant de VERDELING VAN DE STRAIN in het uitgangsmateriaal is die de VORM van de breuk bepaalt. Aan de andere kant is er het PROCES VAN BREKEN (supersnel scheuren) van de steen. De scheur dreigt telkens weg te draaien uit het vlak van de grootste strain. Dat is de oorzaak van de slagstralen. Hier zitten wat insluitsels in de steen, daardoor vormen zich op die plaatsen al snel onregelmatigheden die er uit zien als centrale slaglittekens. En de breukvorm is kort en breed, waardoor facettering ten opzichte van de slagstralen zichtbaar is. Volgens mij kan dit allemaal gewoon unipolair ontstaan. Of de steen daarbij werkelijk in de vrije verende hand werd gehouden of op de verende grond lag durf ik niet te zeggen".*

Dezelfde slagtechniek zien we bij de 'verse' vuistbijl van de Molen van Bels uit de omgeving van Mander en bij meerdere 'verse' artefacten uit die regio, te zien in Natura Docet te Denekamp. Ook op artefacten uit de groeve bij Wolvega lijkt de techniek toegepast. Dat zal in een later artikel behandeld worden.

Met dank aan Paul de Loos voor het beschikbaar stellen van zijn artefact en aan Wim Tuijn, Anton van der Lee en Jan Willem van der Drift voor het verstrekken van informatie.